

in tekmečem za hrano. Vse skupaj je pripeljalo do tega, da je zadnji divji golob selec končal svoje življenje pod streli mladeniča v zvezni državi Ohio, zadnji golob selec, ki je poginil v ujetništvu, pa je bila že omenjena Martha le štirinajst let pozneje. V zadnjih letih devetnajstega stoletja, ko so golobi selci že skoraj izginili in večina ljudi tega ptiča sploh ni več poznala, so se sicer zavedli, da bi ga morali ustrezno zaščititi, a bilo je že davno prepozno.

Zanimivo, da je Martha, zadnja od nekoč milijard njenih predhodnikov, poginila prav ob zori prve svetovne vojne, ki je v naslednjih štirih letih zahtevala milijone človeških življenj. Kljub temu se je človeška vrsta ohranila in samo nekaj desetletij kasneje začela še večjo medsebojno morijo, ki na neki način traja še danes. Pravzaprav to, da smo ljudje tako brezbržni do drugih bitij na tem planetu, ne preseneča, saj ne spoštujemo niti lastnih življenj in življenj sočloveka. Življenje milijard golobov selcev, ki so v pičlih petdesetih letih poniknila v temino časa, bi nas morala opominjati na ranljivost milijard pripadnikov naše lastne vrste ter na našo

odgovornost do planeta Zemlja in vseh bitij, ki si ga z nami morajo deliti. Zato naj končam z odlomkom, ki ga je v kljun Marthe, zadnjega goloba selca, položil Mark Avery v svoji knjigi *Marthino sporočilo (A Message from Martha, 2014)* in gre takole:

»Odpuščam vam, ker ste iztrebili mojo vrsto – verjetno tega niti niste nameravali in morda tudi niste mogli drugače. Odpuščam vam tudi za vse druge ekološke katastrofe tistega časa, zanje velja enak izgovor. Vendar pa vaši izgovori ne morejo biti večni. Zdaj lahko izbirate, v kakšnem svetu hočete živeti in kakšen svet želite ustvariti. Imate ta privilegij, ki ga nima nobena druga vrsta. Lahko izbirate, do kakšne mere boste v prihodnosti posegali v okolje, pravice do nevednosti pa nimate več. S tem, kako boste ravnali v bodoče, boste preizkusili tudi vašo lastno vrsto. Imate znanje in sposobnost, da na tem planetu živite trajnostno, čeprav pot, ki je pred vami, ne bo lahka. Izgovora, da ne veste, kako, ni več, kajti veste. Od tu naprej se začanja preizkus, ali vam je ali vam ni vseeno. Prosim, naj vam ne bo vseeno, ravnajte bolje – in začnite zdaj.«

Spominska plošča dr. Angeli Piskernik • V spomin slovenskih naravoslovc in naravoslovc

Spominska plošča dr. Angeli Piskernik v Železni Kapli

Dr. Angela Piskernik je v slovenski naravoslovni in kulturni javnosti znana po vsestranskem udejstvovanju. Bila je znamenita slovenska botaničarka, naravovarstvenica, muzealka, profesorica in narodna delavka. Kot znanstvenica je raziskovala teme iz rastlinske fiziologije, pisala pa je tudi poljudne naravoslovne članke in črtice ter ocene, literarne prispevke, objavljala dokumente ljudske kulture, pisala o socialnih, ženskih in narodnostnih vprašanjih, napisala več srednješolskih učbenikov in slovarčka za ne-

mščino ter izdala *Ključ za določanje cvetnic in praprotnic*.

Rodila se je 27. avgusta leta 1886 v Lobniku pri Železni Kapli na Koroškem v številni kmečki in slovensko zavedni družini. Od leta 1894 do leta 1900 je v Železni Kapli obiskovala trirazredno ljudsko šolo. Mlada Korošica ni imela lahke poti do univerze na Dunaju. Bila je ženska in bila je Slovenka. Od leta 1910 do 1914 je na dunajskem vseučilišču študirala naravoslovne vede. Le-

ta 1914 je kot prva Slovenka doktorirala s področja naravoslovja. Leta 1916 je dobila službo v Kranjskem deželnem muzeju Rudolfinum v Ljubljani. Leta 1926 je vlada v Beogradu sprejela varčevalne ukrepe in žrtev teh ukrepov je bila Angela Piskernik, ki je izgubila službo. Od leta 1926 do leta 1943 je poučevala na različnih gimnazijah. Zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto je bila leta 1943 aretirana in v začetku leta 1944 so jo odpeljali v nemško koncentracijsko taborišče Ravensbrück. Iz taborišča se je vrnila šele sredi julija leta 1945, shujšana, oslabela in težka samo 38 kilogramov. V letu 1945 je postala ravnateljica Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Leta 1950 se je upokojila in bila do leta 1953 honorarna ravnateljica.

Njeno glavno botanično delo sta obe izdaji *Ključa za določanje cvetnic in praprotnic* (1941, 1951). Njen ključ je bil uporabnikom prijazen in starejši botaniki so ga ljubkovalno imenovali kar »piskernica«. Pomembno je bilo njeno delovanje na področju varstva narave in prav po tem delu jo večina javnosti najbolj pozna. Bila je prva, ki se je na Slovenskem s tem poklicno ukvarjala. Prizadevala si je za zavarovanje Triglavskega narodnega parka in leta 1961 je bil sprejet zakon o zavarovanju.

Umrla je v Ljubljani 23. decembra leta 1967. Po Angeli Piskernik se v Sloveniji ne imenuje nobena ulica, prav tako nas nanjo ne spominja nobena plošča. Ob petdesetletnici Prirodoslovnega društva so bila uvedena priznanja Angele Piskernik, namenjena posameznikom za njihova naravovarstvena prizadevanja. Do leta 1998 so podelili osem priznanj. V Prirodoslovnem društvu Slovenije so želeli, da bi bila to priznanja na državni ravni. Ko se je pripravljala nov zakon o ohranjanju narave, je društvo predlagalo tedanjemu Ministrstvu za okolje in prostor, naj priznanja vključi v zakon. Na žalost do realizacije ni prišlo.

Komisija za varstvo gorske narave pri Planinski zvezi Slovenije podeljuje od leta 2009 bronasta, srebrna in zlata priznanja dr. Angele Piskernik in kot najvišje priznanje diplomu dr. Angele Piskernik.

O Angeli Piskernik je najbolj obširno pisal zgodovinar Janez Stergar¹. Leta 2005 je bil tudi pobudnik simpozija *Dr. Angela Piskernik (1886–1967), koroška slovenska botaničarka in naravovarstvenica*. Leta 2012 je Amir Muratović² posnel film *Kuharska knjiga dr. Angele*

1 Stergar, J., 2004: *Dr. Angela Piskernik (1886–1967), koroška naravoslovka, naravovarstvenica in narodna delavka*. V: Žižek, A. (ur.): *Ženske skozi zgodovino*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije. 227–257.

2 Muratović, A., 2012: *Kuharska knjiga dr. Angele Piskernik*. Film TV Slovenije. <http://www.najdipredogled.si/trident/quickpreview.jsp?q=kuharska+knjiga+dr.+Angele+Piskernik&qpts=52&rn=62072224>.

Piskernik. Naslov filma nas spominja na življenje v taborišču. Lačne ujetnice so si pripovedovale recepte, ki jih je Angela zapisovala, in to kuharsko knjižico, ki je edinstvena na svetu, ji je uspelo prethitopiti domov.

Letos spomladi pa je na avstrijskem Koroškem, v Železni Kapli, v bližini svojega rojstnega kraja, botaničarka, pobudnica varstva narave, glasnica spoštovanja ženskih pravic, zagovornica pravične družbe in jetnica v taborišču Ravensbrück dr. Angela Piskernik dobila svojo spominsko ploščo na zidu farne dvorane. Odkritje je bilo 29. maja leta 2015

in na plošči so kot pobudniki zapisani Slovensko prosvetno društvo Zarja iz Železne Kaple, Klub koroških Slovencev v Ljubljani in Klub 99. Ploščo je oblikoval koroški Slovenec arhitekt in likovni umetnik mag. Karl Vouk. Na ozadju nežno zelenih listov praproti je portret zasanjane mlade Angele, ki je iz teh grap odšla v svet znanosti in kulture.

Želimo in upamo, da se bomo Angele Piskernik spomnili tudi na slovenski strani meje ter po njej imenovali ulico in ji odkrili ploščo.

Nada Praprotnik

Branko Dolinar: Kukavičevke v Sloveniji • **Nove knjige**

Branko Dolinar: *Kukavičevke v Sloveniji*

Podsmreka: Pipinova knjiga, 2015. 183 str. 26 evrov.

Ob koncu letošnje zime, še preden so zacvetele orhideje, je pri *Pipinovi knjigi* izšla nova botanična knjiga - slikovni priročnik o kukavičevkah (orhidejah), ki rastejo v slovenski naravi. Avtor Branko Dolinar se ljubiteljsko ukvarja s temi nenavadnimi, skrivnostnimi in zanimivimi cveticami že več kot dvajset let. Obiskuje jih, fotografira, popisuje, išče nova nahajališča in svoje izsledke tudi objavlja, tako na spletu kot tudi v poljudnoznanstvenih in znanstvenih revijah. V pričujoči knjigi je strnil svoje bogato znanje o domorodnih orhidejah ter ga naredil dostopnega širokemu krogu naravoslovnih navdušencev in ljubiteljskih botanikov, zbrani podatki pa bodo zagotovo prišli prav

tudi poklicnim biologom in naravovarstvenikom.

Knjiga je izšla v nakladi 600 izvodov. Za strokovni pregled knjige sta poskrbela dr. Branko Vreš in mag. Andrej Seliškar, slednji je tudi napisal uvodne besede. Ilustracije je prispeval Jošt Stergaršek. Knjiga je priročnega formata, mehko vezana, primerna, da jo vzamemo s seboj v naravo ter si pri prepoznavanju in spoznavanju teh prelepah rastlin pomagamo z njo na kraju samem. Ker je zgradba cveta za prepoznavanje vrst ključnega pomena in da bi uporabnikom olajšal razumevanje opisov vrst, je avtor izvihke platnic opremil z razlagalnimi risbami cvetov, kjer so označeni in poimenovani sestavni deli cveta, na primer ostroga, medena ustna, polinij, golt, čelada ... Bralcu je v pomoč tudi slovarček pojmov na zadnjih straneh knjige. Poleg tega je na prednjem izvihku natisnjeno priročno merilce, saj je pri določanju orhidej pogosto treba kaj izmeriti, na primer širino listov, dolžino ostroge, dolžino in širino medene ustne in podobno.

Za lažjo uporabo knjige je nekaj začetnih strani namenjenih razlagi prikazov vrst v